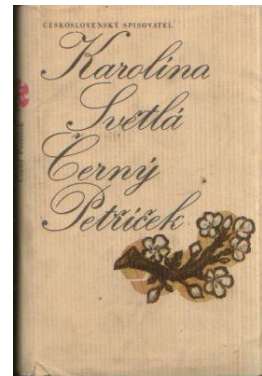

Karolina Světlá – Černý Petříček a jiné povídky

Česká spisovatelka Karolina Světlá, vlastním jménem Johanna Rottová je pokračovatelkou Boženy Němcové, s kterou se setkávala.

- Venkov ztělesňuje jádro českého národa.
- Karolína bojovala za práva žen
- obsahuje povídky: Hubička, **Černý Petříček**, Námluvy

ČERNÝ PETŘÍČEK

Příběh vypráví o malém, ošklivém, přihnědlém, podivínském mužíkovi, kterému říkali Černý Petříček a který na Koňském trhu leštil a prodával knoflíky.

Jedná se o typ jakéhosi lidového mudrce.

Petříček se stará se o svého mladšího bratra Františka, kterého mu zanechala jeho matka. Otcem Františka je nějaký voják táhnoucí Prahou. Matka rozhodla zasvětit život svého dítěte Bohu, aby tak smyla svůj hřích. Umírající zapřísáhla Petříčka, aby se František stal knězem a nikým jiným. Petříček tímto směrem mladšího bratra vede a dá jej na studia bohosloví.

Vedle boudy jeho matky na trhu prodávala ryby žena, která se jako stará šťastně provdala za bohatého majitele hostince „U Beránka“ v sousedství trhu. Porodila mu dceru Stázičku a stala se vdovou. Jako matka z měšťanské rodiny, kam nyní díky svému majetku patřila, vychovávala dceru tak, že ji nedovolila nijak pracovat. Všechnu práci v domě prováděly služky. Matka dceru učila, že je třeba vše dobře pozorovat, aby mohla na líné služky dohlédnout a jejich práci zkontrolovat, až bude dospělá. Dcerka rostla, nic dělat neuměla, jen práci druhých pozorovala a velmi se přitom nudila. Jak rostla, chtěla se sama také něčím zabavit, a tak jí matka domluvila hodiny zpěvu. Jejím učitelem se stal právě o trochu starší František, který moc hezky hrál na housle. Díky společným hodinám zpěvu se oba seznámili.

Když Stázička dorostla do věku slečny, začala ji matka s pomocí Petříčka hledat vhodného ženicha. Chtěla nejlépe nějakého měšťanského syna, s majetkem a dobrou životní a společenskou perspektivou – jako ženicha tak vyhlédla pana Ferdinanda, syna z dobré bohaté rodiny s dobrým postavením ve státních službách. Petříček pak přesvědčil matku Ferdinandovu, jaká je Stázička dobrá partie. Pro obě rodiny pak naplánuje společnou návštěvu poutní mše, kde se děti dobře poznají a matky sňatek dohodnou.

Jenomže přátelství vzniklé mezi Františkem a Stázičkou při společných hodinách hudby se postupem času přeměnilo v lásku, které si ani matka Stázičky ani Petříček, ve své zaslepenosti svými plány s oběma dětmi, nevšimli. Občasné „divné“ chování zamilovaných zdůvodňují různými způsoby (vzrušení z blízkosti se poznání budoucího manžela, strach ze zkoušek při studiu bohosloví). V den poutní mše František se Stázičkou prchnou před společným obědem obou rodin, kde má dojít k dohodě o sňatku. Vymění raději svůj pohodlný městský život za nejistotu potulných komediantů. Matka Stázičky ani Petříček tohoto jednání nechápu a dlouho se s ním nemohou smířit. Petříček od té doby, protože se cítí jednáním mladých lidí napálen a zahanben, přestane Pražanům udílet své rady.

Po pěti letech najde Petříček u svého stánku na tržišti mladou, zuboženou a pomatenou ženu s dcerou. V mladé ženě poznává Stázičku a svěruje ji do péče její matky. Ta jí odpustí útěk a ráda ji znovu přijme. Dozvídá se o jejich nelehkém osudu i o tom, že František byl zabit jedním boháčem, když bránil Stázičku před jeho neslušnými návrhy. Poblázněná a nemocná Stázička krátce na to umírá. Její dceru Františku pak paní od „Beránka“ již vychová a provdá jako správnou a poslušnou měšťanskou dceru.

Tragicky končí příběh i pro Petříčka, který umírá krátce poté, kdy se dovidá zprávu, že v důsledku rušení tržiště na Koňském trhu se musí přestěhovat na Havelské tržiště. On ví, že se novému prostředí již nepřizpůsobí. **Jak umřel? To nevíme, jen víme, že „byl nalezen ve stánku svém – mrtev.“**

Tato povídka vznikla v roce 1871 a Světlá se inspirovala skutečnou postavou. Literárním námětem příběhu se stala postava kupce z Koňského trhu, o kterém Světlé vyprávěl její otec. Pro jeho důvtip, intelekt, poctivost a diskrétnost se na něj s žádostí o radu či pomoc obrací široké okolí.

Výborná znalost Prahy je v této povídce velmi znát, díky četným procházkám po Praze i **díky autorčinu vynikajícímu pozorovacímu talentu je dílo do detailu prokresleným obrázkem života měšťanské společenské třídy**. Je však logické, že se povídka Černý Petříček od předchozích příběhů (Vesnický román, Frantina), co se týče přírodních motivů, značně liší. Důvod je pochopitelný, jedná se o příběh s naprosto odlišným dějištěm; **nenalézáme se již v ještědském kraji, ale v Praze, v prostředí tržiště**.

Petříček je patřičně hrdý na své postavení mezi sousedy a další jeho chloubou je nevlastní, o mnoho let mladší, bratr František. František je nemanželským dítětem, jehož matka po porodu umírá. Petříček se rozhodne matčin hřích odčinit a pro svého bratra si vysní dráhu kněze. Blízkou přítelkyní Petříčka je hostinská od „Beránka“. Hostinská je typickou představitelkou měšťanské společenské vrstvy. Tak jako Petříček touží po uznání a úctyhodném postavení ve společnosti, paní od „Beránka“ prahne po stycích s lidmi ze zámožných rodin, chce si vydobýt výsadní postavení mezi svými sousedy. K tomu jí má dopomoci výhodný sňatek její dcery Stazičky.

Tímto nástinem životních priorit dvou hlavních postav se dostáváme k ústřednímu tématu děje → **touha po moci a penězích u vzrůstající se společenské vrstvy – měšťanstva**, kritika vztahů, z nichž se vytratila láska a úcta a v nichž převládá touha po penězích a významném postavení.

A tak zatímco v ještědských prózách se setkáváme s nadšeným obrazem prostého českého lidu, zde je citelný kritický autorčin postoj; **Světlá kritizuje kramáře, kteří se snaží včlenit mezi skutečné měšťanstvo a jejichž touha po významném postu či velkém jmění se stává posedlostí; boj za právo svobodně žít**.

další postavy: Stazička a František

Zpočátku nelze říci, že by tito hrdinové byli plnohodnotnými postavami podílejícími se na ději. Spíše bychom je mohli označit za nástroje sloužící Petříčkovi a paní od „Beránka“ k naplnění jejich cílů. Oba protagonisté jsou vylíčení jako naprosto neteční, poddajní a poslušní mladí lidé.

Ani Stazička ani František nevyjadřují vlastní názory, jsou loutkami v rukou svých opatrovníků. Oba jsou odstřiženi od vnějšího světa - František proto, aby se soustředil na studium, Stazička je pěstována jako okrasná květina ve skleníku. Ani jeden z nich necítí potřebu svůj jednotvárný život změnit.

Jednoho dne začne František učit Stazičku zpěv, neboť on sám v oblasti hudby projevuje neobvyklé nadání. Stazička zase velmi vyniká ve zpěvu. Společně strávené hodiny se postupně pro oba protagonisty stávají šťastným vytržením z fádních dnů. Přestože jejich setkání probíhá téměř beze slov, brzy se sblíží a poprvé poznávají sílu lásky. Teprve nyní se stávají osobnostmi s vlastním uvažováním, s vlastními touhami a sny. Nikdo netuší, co se v mladé dvojici odehrává.

Láska způsobí, že Stazička začne vnímat svět vlastníma očima, začne prosazovat vlastní svobodnou vůli a kvůli lásce je ochotná zavrhnout konvenční a bezcitné prostředí, ve kterém vyrůstala.

Nemluvíme tedy přímo o změně povahy, spíše bychom tento proces mohli označit za procitnutí z apatie, za objevení sebe sama.

Stazička i František jsou již pevně rozhodnutí vzít osud do vlastních rukou a vzepřít se matce i bratrovi. *„Prcháme jen před násilím a neupřímností, kdož nám to může zazlítí? Což bychom neprosili, neplakali, věduce, že je obměkčíme? Ale tu vše marné; vyřkli, že nás přelomí, když se jim nedáme ohnout.“*

Stazička pak po letech vypráví svůj pohnutý a tragický osud (František byl zabit v souboji, když bránil čest své ženy), ale ani na smrtelné posteli svého tehdejšího rozhodnutí nelituje. *„Dnes zrovna tak jako tehdy bychom uprchli před vámi, kdybyste nás nutit chtěli do toho, co vám se líbí, ale proti srdci našemu jest.“*

Tato závěrečná slova jsou obžalobou společnosti a jejího zřízení - viníky jsou všichni ti, kdo brání jedinci ve svobodné volbě, v seberealizaci a svobodné vůli. **Tato problematika tvoří základní reflexivní osu příběhu; autorka vytváří kontrast mezi úvahami o volnosti a svobodě a mezi touhou po majetku.**

Přestože hrdinové této povídky umírají, jejich myšlenka vítězí - při výchově Františky již Petříček ani hostinská nezasahují do jejího osudu; svobodná vůle a vlastní rozum vítězí nad autoritou a touhou po moci.

V Černém Petříčkovi je cítit kritický postoj vůči autoritativnímu chování měšťanské společnosti. Také v podobizně Frantina se řeší aktuální a závažná společenská témata; zde se jedná o otázky víry a boje za sociální spravedlnost. Černý Petříček je kritikou vztahů, z nichž se vytratila láska a úcta.

HUBIČKA

Lukáš a Vendulka - milují se. Ovšem: jejich pradědečkové byli bratři a oni dva tak vlastně jsou příbuzní. Lukáš byl rodiči přinucen vzít si jinou dívku, se kterou ovšem nebyl šťastný a pořád myslel na Vendulku. Ta, i když věděla, že Lukáš už její nebude, odmítala všechny nápadníky.

Asi po třech letech Lukášova manželka náhle umírá. Přestože Vendulčin otec oba milence varuje, že jsou tvrdohlaví, a tudíž jejich vztah nebude optimální, Vendulka se k Lukášovi nastěhuje - aby mu mohla pomáhat s hospodářstvím a s malou dcerkou, která po nebožce zbyla. Lukáš však požaduje od Vendulky více než uklizenou domácnost. Chce po ní hubičku (dnes bychom řekli „manželské povinnosti“ = postel). Ona ale odmítá, protože jí to přijde nemorální tak brzy, v domě po mrtvé manželce, něco podobného provozovat.

Nejdřív kostel, potom postel, podobný slogan Vendy preferuje. Lukáš se tedy naštve a začne chodit do hospody, přestože je abstinent. Vendulka naopak dělá, že jí to nevadí. Vožralý gambler (ano, Lukáš začal hrát karty a prohrává) své přítelkyni brzy začne vyčítat, že ho zanedbává a že jeho bývalá žena byla v tomto ohledu tolerantní a vždy mu ve všem vyhověla. Vrcholem je, když si Lukáš přivede z hospody muzikanty a holky a pod okny rozjedou bujarý mejdáněk.

A to už bylo moc, Vendy raději uteče ke své tetičce Martince. „Nenávidím ho,“ přizná se tetičce. On naopak hýří na diskotéce. Ale jednoho dne se oběma náhle zasteskne po tom druhém. Oba si sami sobě vyčítají:

ona: „Proč jsem mu hubičku nedala?“

on: „Proč jsem ji trýznil pro pouhou hubičku?“

Lukáš si navíc uvědomí, že ho měla opravdu ráda, když kvůli němu odmítala všechny nápadníky a vydá se Vendulku hledat, shodou okolností ke staré Martince. Tam ji najde, ona mu vpadne do náručí a políbí ho. Hurá.

Následuje jakési resumé začínající otázkou, *co má na tohle všechno rozumný člověk říci?* Následuje ve zkratce zmínka o svatbě, kde se prý Lukáš chlubil tím, že mu nevěsta, než aby mu dala hubičku, utekla za jinými.